

Varbergssläkter

Bidrag till några släkters äldre personhistoria

Huvudavsnitt

Hammarberg
Himmelberg
Hummel
Liedberg
Winberg (med Excelark)
Roluff Hansen, rådman i Varberg och Halmstad (med Excelark)

Släkter som avhandlas inom ovannämnda släktkretsar

Bua, Smed, Tett, Falck/Falkman, Pohl och Kleef (under Hammarberg), Pyhlson, Möller, Juul, Mattis Rasmusson, Muus, Oriot, Paul Henriksson, Jörgen Hansson d.ä. och d.y., Jörgen Jacobsson d.ä. och d.y, Skult, och Oriot (under Hummel), Nering, Forman, Friis och Turau (under Liedberg), Hög, Lund, Jens Jenssen i Munkaskog, Venusinus, Comin, Trane, Venusinus, Lund, Hög/Hök, Comin, Piscator, Faurelius och Hans Weinberg i Varberg (under Winberg), samt Potent och något om Machum (under Roluff Hansen).

Några andra kända släkter som av tids- och utrymmesskäl inte avhandlas närmare i egna avsnitt här, men där jag i olika omfattning har noterat det jag funnit under forskningens gång

Agrell, Brun/Bruhn, Grahl, Grimbeck, Hjort och Twist. Dock är Brun/Bruhn tidigare utredd av mig och tillgänglig via oosf.se/bidrag till nya herdaminnet. Likaså Hjort, som dessutom är inkopierad i not 64 under Hummel.

Inledning

Under ett projekt att kartlägga slakten Ehrenpohls tidiga generationer kom jag att arbeta med mina för några år sedan gjorda avskrifter av Varbergs rådhusrätts protokoll och fann att det vore intressant att titta på även andra släkter där. Vid kontroll av det som är skrivet tidigare, visade det sig att det finns mycket att komplettera och rätta. Även auktoriteter som skrivit om adelssläkter utmanar jag här med dagens teknik och hoppas att det jag funnit kunde ha accepterats av dem om de ännu varit i livet. Slakten Machum är välutredd, men jag har vaskat fram mera om släktmedlemmen Anna Albrektsdotter och de i hennes familj ingifta, delvis genom att lusläsa den mycket digra bouppteckningen efter henne. Med dagens IT-teknik kommer man mycket längre i genomgången av källorna med en rimlig tidsinsats. Arbetet har förbättrats med hjälp av moderna medel som Excel och AI (om AI: se nedan). Jag tycker det är intressant att få fram mer om personerna och hur de levde än det som hittills förmedlats via uppgifter på nätet och i litteraturen om adelssläkter och andra. Här är då de släkter som det kanske har skrivits mest om i en form som förhoppningsvis är tydlig. Det är dock omöjligt att förena en sådan med detaljuppgifter i noter och bilagor utan att förlora viss överskådlighet; det blir en kompromiss.

Artikeln gör inga anspråk på absolut fullständighet men anses behövas för att både tillföra nya rön och göra att läsaren kan få nya tankar om vidare egen forskning. Särskilt tycker jag mig ha lyckats tillföra viktigt nytt stoff i fråga om släkterna Hummel, Liedberg och Winberg. Jag har använt kyrkböcker, inte minst fadderuppgifter, ovanligt tidiga och utförliga flyttlängder 1730-62 i CI:1, mantalslängder som jag använt i min forskning under många år och är helt oundgängliga¹, rådhusrättsprotokoll, både överrättens och underrättens (kämnrätten), Hallands landstingsprotokoll (nästa rättsinstans) inkl. inneliggande handlingar och sköte- och pantböcker, bouppteckningar 1641-70, där det finns ett bra register (Brenner) och särskilda uppgifter i RR 1691, till synes ganska fullständiga, om dåvarande ägares åtkomst till sina fastigheter ända från när Halland blev svenskt för alltid 1658. Även Halmstads och Falkenbergs motsvarande källor har i vissa fall anlitats. Om data oegennyttigt lämnade av Sture Svengren och ovärderliga diskussioner; se nedan.

För varje släkt finns en inledning och sedan en familjeöversikt. Om det finns ingifta som behöver skrivas mer om, får de egna delar nedanför. De vedertagna förkortningar som används där förutsätts vara kända och av läsaren själv använda. Det är svårt att veta hur man skall göra med stavning av namnen. De flesta personerna levde under 1600-talet när Varberg var både danskt och svenskt. Jag använder därför svensk normalisering för att underlätta sökningar (utom för Roluff Hansen, vilkens namn är så inarbetat), i förekommande fall följd av dansk originalstavning inom parentes. Men att normalisera är svårt. Ett exempel är Jörgen och Jöran som i källorna används om vartannat. Jag har då använt Jörgen i familjeöversikterna, men Jöran i de källhänvisningar som har den varianten. Paul likadant (=Påhl och Påvel/Poffuel). Patronymika: under dansk tid skrevs nästan undantagslöst dubbel-s med tysk form (ß), men här används för enkelhetens skull svenskt dubbel-s. Årtal: när det gäller födelseår och liknande ungefärliga tidsangivelser skriver jag inte "cirka" eller "omkring", då det förutsätts att läsaren kan räkna ut detta själv. Exakt datum framgår ju av att det då står månad och dag. Om ingen födelseort skrivs betyder det Varberg.

Förkortningar av arkivhandlingar:

AD=Arkiv Digital, BR=byfogderäkenskaper, KB=Kancelliets brevbøger (Riksarkivet i Köpenhamn, transkriberade av Bjørn A Løkken (2016) och meddelade via GW), KR=Varbergs kämnrättsprotokoll, LT=Hallandsfars landsting, LR=Länsräkenskaper via Arkivalier online, RR=Varbergs (när inget annat anges) rådhusrättsprotokoll ÖT=Öresundstullen, främst via holländsk sökbar komplett databas på nätet.

Tryckta källor och bidragslämnare/medarbetare:

Berg=Wilhelm Berg (Genealogiska anteckningar om Göteborgssläkter, nu sökbar via Litteraturbanken), DD och DN=Diplomatarium Danicum och Norvegicum), GW=Gabriel Wallgren, HH=Hallands historia, HK=Henrik Karlsson, Bidrag till nya herdaminnet (om några halländska prästsläkter, via oosf.se), HM=Herdaminne för Göteborgs stift (ett i AD och ett=Skarstedt som nu finns sökbar via Litteraturbanken), IL (=Ivar Larsson, Tvååkergårdar), OD=Olga Dahls Tomtägare i Göteborg, SBL=Svenskt biografiskt lexikon, Sjöström=matriklar för Lunds universitet (finns via AD), SS=Klockare

¹ Förkortas här som vanligt mtl. Observeras skall att ett årtal för mtl betyder uppgifter från året innan, då mantalsskrivningen pågick under hösten året. När jag därför skriver exempelvis "mtl 1697", betyder det uppgifter från 1696, vilket måste beaktas vid läsningen och när man i sina sammanställningar skriver in år för vigslar och dödsfall .

Sture Svengren, styrelseledamot i Göteborgs Stiftshistoriska Sällskap, medarbetare i det nya herdaminnet och avancerad släktforskare, VH eller Sandklef; Varbergs historia (1963).

Sture Svengrens data har av honom framtagits under lång tid genom omfattande genomgång av de flesta bevarade källor som jag till viss del inte vetat om eller haft möjlighet att läsa inom ramen för det här projektet. En av dem är Lunds domkapitel som har uppgifter om präster i Halland under den danska tiden. Något annat som han har tillfört är en kopia av Varbergs byfogderäkenskaper från början av 1600-talet. Å andra sidan vet jag att mina uppgifter här i vissa fall kan komplettera det han fått fram. Vi har haft ett fruktbart samarbete på slutet av denna min forskning i fråga om vissa släkter, framför allt Winberg (med Lund och Venusinus), Roluff Hansen och Muus som kommit fram under tiden.

Värdefulla kompletterande bidrag, speciellt om släkten Muus och associerade personer, har jag också fått av den mycket erfarne släktforskaren *Gabriel Wallgren*.

Tips om AI

Jag har testat detta nya IT-instrument och funnit att det inte skall betraktas som ett orakel som kan lösa svåra frågor. AI arbetar endast med data som är inlagda i systemet. De problem jag frågat om och fått svar på har det positiva att källor anges i en ruta. Det har då visat sig att de källor som angivits oftast varit sådana jag redan kände till och betraktade som icke tillförlitliga: ändå svarade AI självsäkert att så är det! Alltså trodde jag inte på AI i de fallen. Men när jag i en fråga fann att källan var jag själv, trodde jag på den!

Man kan säga att man kan ha tur om man får svar på något man inte kunnat lösa själv. Det är nödvändigt att kontrollera källorna (de är klickbara). När man, som jag, inte får något bra svar har man i alla fall ha den nytta att man då vet att ingen annan ännu funnit mer än jag själv. Det är ett snabbare sätt att kolla källor innan man ger sig in på egen forskning och undvika dubbelarbete.